

QORTI TAL-APPELL

IMĦALLFIN

**S.T.O. PRIM IMĦALLEF MARK CHETCUTI
ONOR. IMĦALLEF ROBERT G. MANGION
ONOR. IMĦALLEF GRAZIO MERCIECA**

Seduta ta' nhar it-Tlieta, 17 ta' Ġunju, 2025.

Numru 17

Rikors numru 143/17/1 AL

Z1

v.

Z2

Il-Qorti:

Din hija sentenza dwar appell imressaq mill-konvenut wara deċiżjoni tal-Qorti Ċivili (Sezzjoni tal-Familja) mogħtija nhar l-4 ta' Lulju, 2024 f'kawża għal separazzjoni personali, fejn sabet li s-separazzjoni personali seħħet bi ħtija attribwibbli biss lill-konvenut, xoljiet il-komunjoni tal-akkwisti u llikwidat, qasmet u assenjat il-beni appartenenti l-komunjoni tal-akkwisti.

Preliminari

1. Permezz ta' rikors ġuramentat ippreżentat quddiem il-Qorti Ċivili (Sezzjoni tal-Familja) (l-Ewwel Qorti) fit-22 ta' Ġunju, 2017 Z1 (l-Attriċi) fissret li fil-15 ta' Ottubru, 1988 hija żżewġet lil Z2 (il-Konvenut) u minn dan iż-żwieġ kellhom tlett ulied. Tippremetti li l-konvenut irrenda l-ħajja matrimonjali ta' bejniethom impossibbli minħabba moħqrija, sevizzi, eċċessi, minaçċi u inġurji gravi u li ż-żwieġ tagħhom tkisser irrimedjabbilment u ma teżisti ebda possibilità ta' rikonċiljazzjoni.

2. L-attriċi talbet lill-Ewwel Qorti:

“1. Tippronunzja s-separazzjoni personali bejn il-kontendenti għar-raġunijiet imputabbli lill-konvenut ta' moħqrija, sevizzi, eċċessi, minaçċi, u inġurji gravi kommessi kontra l-esponenti u/jew minħabba liż-żwieġ tkisser irrevokabilment.

2. Tillikwida retta alimentarja adegwata għall-binhom G B, li huwa student li qiegħed jipparteċipa f'edukazzjoni full-time, u dan skond il-Liġi tenut kont il-mezzi u l-kondizzjonijiet tal-partijiet, kif ukoll il-kondizzjonijiet imfissra fl-artikolu 54(2) tal-Kap 16 tal-Liġijiet ta' Malta u tordna lill-konvenut jħallas dik ir-retta hekk stabbilita b'dawk il-modalitajiet kollha xierqa inkluż li jgħola perjodikament b'żieda li għandha tagħmel tajjeb għall-għoli tal-ħajja kif provdut fl-artikolu 54(4) tal-Kap 16 tal-Liġijiet ta' Malta.

3. Mingħajr preġudizzju għat-talba preċedenti, tillikwida retta alimentarja perjodika għall-attriċi f'każ illi jirriżulta li dan mhux possibbli għall-konvenut tordna illi s-sehem spettanti lilu mill-komunjoni tal-akkwisti tiġi assenjata lill-attriċi bħala ħlas ta' dak li hu rappreżentanti tal-manteniment bl-applikazzjoni tad-disposizzjonijiet tal-artikolu 54(5), (6), (7) u (8) tal-Kap 16 tal-Liġijiet ta' Malta;

4. Jiġu applikati kontra l-konvenut l-effetti tad-disposizzjonijiet tal-Artikoli 48, 51 u 53 tal-Kap 16 tal-Liġijiet ta' Malta in toto jew in parte;

5. Tiddikjara xolta l-komunjoni tal-akkwisti esistenti bejn il-kontendenti u tordna li l-istess oġġetti formanti parti mill-komunjoni tal-akkwisti jiġu maqsuma f'żewġ porzjonijiet illi jiġu assenjati waħda lill-attriċi u l-oħra lill-konvenut, u dan okkorrendo b'opera ta' perit nominandi sabiex jillikwida l-istess komunjoni;

6. Tassenja lill-attriċi l-beni parafernali tagħha u tordna lill-konvenut sabiex jirritorna lill-attriċi l-beni parafernali kollha tagħha;

7. Tiddikjara illi d-dar ta' residenza tal-kontendenti m'għandux aktar titqies bħala d-dar matrimonjali u tordna lill-konvenut sabiex sa mhux aktar tard mid-data tas-sentenza jivvaka minnha;

8. Tordna lill-konvenut sabiex, sa mhux aktar tard mid-data tas-sentenza jivvaka minn kull proprjeta appartenenti lill-Komunjoni tal-Akkwisti, sabiex b'hekk din tkun tista tiġi assenjata jew likwidata liberament;

9. Tinnomina Nutar Pubbliku sabiex jippubblika l-Att relattiv u kuraturi deputati sabiex jirraprezentaw lill-eventwali kontumaċi;

10. Tawtorizza lill-attriċi sabiex tirreġistra l-eventwali sentenza fir-Reġistru Pubbliku għall-finijiet u effetti kollha tal-ligi.

BL-ISPEJJEŻ inkluż dawk tal-proċeduri kollha inkorsi quddiem din l-Onorabbli Qorti, kontra l-konvenut ingunta minn issa stess in subizzjoni."

3. B'risposta ġuramentata tat-30 ta' Awwissu, 2017 Z2 laqa' għall-
azzjoni attriċi billi ressaq l-eċċezzjonijiet segwenti:

"1. Illi hekk kif indikat fir-rikors ġuramentat tal-attriċi, l-kontendenti żżewġu fil-ħmistax (15) ta' Ottubru tas-sena elf disa` mija tmenja u tmenin (1988) mill-liema żwieġ twieldu tlett (3) itfal, D B, E F B u G B li għadu jistudja full time ;

2. Illi primarjament l-allegazzjonijiet tal-attriċi huma kollha nfondati fil-fatt u fid-dritt u mhux veritiera u huma biss attentat sabiex l-attriċi ttipprova ssib raġuni u tiġġustifika għaliex qegħda titlob is-separazzjoni personali;

3. Illi mingħajr preġudizzju għall-premess l-esponenti l-ewwel li ried huwa li jsalva ż-żwieġ bejn il-kontendenti;

4. Illi ġaladarba l-attriċi tibqa` tinsisti li l-partijiet għandhom jisseparaw l-intimat m'għandux oġġezzjoni li din l-Qorti tiddikjara s-

separazzjoni personali bejn il-kontendenti iżda għar-raġuni li r-rikorrenti hija unikament responsabbli għat-tkissir taż-żwieġ;

5. Illi hija l-istess rikorrenti li rrendiet il-ħajja matrimonjali impossibbli u dana bl-imġieba tagħha u fil-komportament tagħha fil-konfront tal-intimat u b'nuqqas ta' rispettu u bil-komportament tagħha ma' terzi;

6. Illi l-attriċi hija persuna li taħdem reduced hours, għandha introjtu regolari li huwa aktar mill-paga minima u barraminnekk hija persuna kapaċi u tista' anke taħdem full time, għaldaqstant hija kapaċi li tmanjni lilha nniffisha u anke tikkontribwixxi għall-manteniment ta' binhom G B;

7. Illi rigward G B li għandu tmintax (18) -il sena u jistudja full time, dana huwa f'posizzjoni li jagħzel huwa fejn u ma' min jgħix u anke jista' jgħix għal rasu, u f'dana l-kaz l-manteniment għandu jiġi mogħti direttament lilu f'porzjoni uguali mill-partijiet;

8. Illi mingħajr preġudizzju għal premess l-attur ma għandu l-ebda oġġezzjoni li l-propjeta` parafernali tiġi assenjata lill-partijiet u l-assi formanti parti mill-komunjoni tal-akkwisti jiġi diviżi f'żewġ porzjonijiet uguali b'dana pero` li dina l-Qorti għandha tiegħu in konsiderazzjoni esklussivament li huwa investa fil-propjeta` parafernali tal-attriċi;

9. Illi ma hemm l-ebda raġuni għaliex l-konvenut għandu joħroġ mid-dar matrimonjali sakemm il-partijiet jiġu assenjati sehemhom formanti parti mill-komunjoni tal-akkwisti jew jekk ikun il-kaz il-propjeta` u/jew id-dar matrimonjali jinbiegħu lil terzi;

10. Illi in vista tal-premess l-intimat ma jsib l-ebda oġġezzjoni li jidher għal publikazzjoni tad-diviżjoni tal-assi bejn il-partijiet;

Salv eċċezzjonijiet ulterjuri. Bl-ispejjeż kontra r-rikorrenti li minn issa hija ngunta għas-subizzjoni."

4. B'sentenza mogħtija fit-12 ta' Diċembru, 2023 l-Ewwel Qorti ddeċidiet hekk:

"1. Tilqa' l-ewwel talba attriċi u tippronunzja s-separazzjoni personali bejn il-miżżewġin B, stante li l-ħajja ta' bejn il-partijiet m'għadhiex iktar possibbli għaliex iż-żwieġ tkisser b'mod irrimedjabbli, b'dana ukoll minħabba li l-ħtija għat-tifrik taż-żwieġ hija attribwibbli lill-konvenut u dan għar-raġunijiet mogħtija f'din is-sentenza fis-sezzjoni intestata Responsabbilta` Għat-Tifrik taż-Żwieġ ai termini tal-artikolu 40 tal-Kodiċi Ċivili ta' Malta.

2. Tassewenti mill-istess tiegħi konjizzjoni ulterjuri tat-tieni talba stante li illum it-tifel G B għalaq l-eta` ta' tlieta u għoxrin (23) sena.

3. *Rebus Sic stantibus* tiegħi it-tielet talba għar-raġunijiet mogħtija fis-sezzjoni intestata Manteniment f'paragrafu (b);

4. Tilqa' ir-raba` talba attriċi u tapplika kontra l-konvenut l-effetti tad-disposizzjonijiet tal-Artikoli 48 et seq tal-Kap 16 tal-Liġijiet ta' Malta.

5. Tilqa' il-ħames talba billi xxolji l-komunjoni tal-akkwisti ezistenti bejn il-partijiet b'effett millum u konsegwentement tordna li millum 'il quddiem iż-żwieġ tagħhom hu regolat permezz tar-reġim tas-separazzjoni tal-beni u in oltre` tordna li il-ġid formanti parti mill-komunjoni tal-akkwisti, li qed jiġi xolt b'effett illum stess, għandu jiġi diviż skont dak deċiż u ordnat fis-sezzjoni ta' din is-sentenza intestata: *Likwidazzjoni u Assenjazzjoni tal-Komunjoni tal-Akkwisti*.

6. Tilqa' is-sitt u s-seba` talba tal-attriċi billi tiddikjara li l-fond residenzjali ġja matrimonjali tal-proprjeta u ċioe l-fond X Triq X Ħal Lija hija l-propejta` parafernali tal-attriċi u konsegwentement tordna lill-konvenut sabiex jivvaka fi żmien ta' xahar (1) mid-data li din is-sentenza tgħaddi in ġudikat.

7. Tilqa' it-tmien talba billi tordna lill-partijiet sabiex jivvakaw minn kull proprjeta` li qabel illum kienet tiffirma parti mill-komunjoni tal-akkwisti u permezz ta' din is-sentenza ġiet assenjata lill-parti jew oħra skont dak deċiż fis-sezzjoni ta' din is-sentenza intestata *Likwidazzjoni u Assenjazzjoni tal-Komunjoni tal-Akkwisti*, u dan sa mhux aktar tard minn xahar mid-data li din is-sentenza tgħaddi in ġudikat.

8. Tilqa' d-disa` talba u konsegwentement tinnomina lin-nutar Dr Sean Critien u tordna lill-istess Nutar sabiex jirċievi u tippublika l-att relattiv billi tinkorpora dak kollu li jirriżulta mill-likwidazzjoni u l-assenjazzjoni ordnata permezz ta' din is-sentenza in segwitu għall-likwidazzjoni tal-komunjoni tal-akkwisti skont dak deċiż fis-sezzjoni intestata *Likwidazzjoni tal-Komunjoni tal-Akkwisti*. Għal dan il-għan il-Qorti tinnomina wkoll lil Dr. Mark Mifsud J bħala kuratur għall-eventwali kontumaċja.

9. Tilqa' l-għaxar talba tal-attriċi u tawtorizzaha sabiex tirreġistra din is-sentenza billi tinnotifika lid-Direttur tar-Reġistru Pubbliku b'din is-sentenza ta' separazzjoni personali fi żmien tletin (30) jum mid-data li din is-sentenza tgħaddi in ġudikat.

Bl-Ispejjeż tal-awditur William Spiteri Bailey u tal-perit tekniku Robert Musumeci jiġihallu fi kwoti uguali bejn il-partijiet, filwaqt li l-ispejjeż kollha l-oħra ta' din il-kawża jiġihallu mill-konvenut."

5. Ir-raġunijiet rilevanti għal dan l-appell li waslu lill-Ewwel Qorti għad-deċiżjoni tagħha huma kif ġej:

“Is-Separazzjoni Personali u r-Responsabbilità għat-Tkissir taz-Zwieġ:

[...]

Illi l-Qorti tibda billi tgħid li dan iż-żwieġ tkisser tant li dan il-fatt huwa kkonfermat mill-partijiet u x-xhieda mressqa minnhom. In oltre jikkonferma l-konvenut stess, li l-partijiet ilhom jgħixu s-snin taħt l-istess saqaf iżda ma jitkellmex.

Mill-analiżi tal-provi, il-Qorti tinnotta li r-raġuni għat-tifrik taż-żwieġ kienet minhabba l-karattru kontrollanti u dominanti tal-konvenut u dan skont it-teżi tal-attriċi.

Illi l-attriċi testendi it-teżi tagħha billi tipprovdi diversi eżempji tal-esperjenzi mill-lenti tagħha ta’ dan l-aġir li skontha bdiet tinnotta miż-żmien meta kienu qegħdin ilestu d-dar matrimonjali futura tagħhom, liema attitudni baqgħet għaddejja sa wara ż-żwieġ .

Għall-finijiet ta’ dan hi ssemmi, affarijiet relatati mad-dar per eżempju l-fonte spizio, u l-kċina li ħallset għaliha ommha; l-isem tal-ewwel wild; kif kien juża d-dar matrimonjali bħala garanzija tan-negożju li kellhom mal-familja tiegħu mingħajr ma jinfurmaha u jżommha aġġornata u dan stante illi kellu l-prokura tagħha ; kif kien jirreaġixxi quddiem in-nies meta kien irrabbjat; kif kien jgħidilha biex tibqa’ kwieta waqt diskors quddiem in-nies; it-tbabis finanzjarju minn negożju ta’ ma’ ħut il-A u l-inkwiet magħhom.

L-eżempji li tagħti huma varji, u l-Qorti tħoss li l-verżjoni tal-attriċi hija verosmili tant li x-xhieda tagħha ġie kkorroborata permezz tax-xhieda mressqa minnha, u in kontro-eżami.

Il-Qorti hawn tagħmel referenza għax-xhieda li ressqet l-attriċi fosthom il-ħabiba tagħha N O u l-kollega L M. Dawn ix-xhieda jikkonfermaw l-aġir żorr, maledukat u saħansitra aggressiv tal-konvenut fil-konfront ta’ martu l-attriċi, tant li l-istess attriċi kienet tispicċa imbarazzata quddiem in-nies.

Jirriżulta mhux ikkontestat li dan l-aġir ma kienx a one-off iżda n-norma. Il-familja O telgħu Għawdex mal-partijiet madwar tnax-il darba, u apparti l-verżjoni tas-sinjura O, l-Qorti għandha wkoll konferma ta’ dan it-tip ta’ aġir minn P O li f’dawn il-proċeduri kien ix-xhud tal-konvenut. Mix-xhieda tas-Sur O joħroġ il-karattru diffiċli u litiġjuż tal-konvenut. Il-Qorti tagħmel referenza għal dik il-parti tax-

xhieda tiegħu fejn ix-xhud semma l-inċident tal-Belt u wissieh biex ma jaqlax inkwiet.

B'referenza għax-xhieda ta' N O u ta' żewġha P O fir-rigward ta' dak li kien jiġri meta kienu jtilgħu Għawdex mal-partijiet, jirriżulta li anki f'kuntest ta' btala kien ikun hemm ċertu tensjoni kkawżat mill-aġir u attitudnijiet tal-konvenut. Ix-xhieda semmew kif kien jitle' qabel kulhadd biex jagħżel hu ta' l-ewwel il-kmamar li ried, li kien jsajjar l-ewwel u għalih biss, li kien irid ikun jaf x'xirja se tagħmel martu u aghar minn hekk dan kien isikket lill-martu u adirittura anki oħt N O, biex jgħid tiegħu. Fil-fehma tal-Qorti hemm provi biżżejjed li juru li dan l-aġir kien abitwali u anki pubbliku. F'dan is-sens il-Qorti tagħmel referenza għas-sentenza M M v. G M deċiża mill-Qorti tal-Appell fil-25 ta' Mejju, 1942, f'liema sentenza l-Qorti qalet hekk: *"Din il-Qorti bis-sentenza tagħha tat-22 ta' Novembru 1880, fil-kawża M U (Kollez Vol IX pag 274) adottat il-motivi ta' l-Ewwel Qorti, fosthom dak li 'trattandosi di sevizie, minacce ed ingurie gravi, e' necessario generalmente che esse siano abituali, od almeno ripetute da rendere insopportabile la convivenza ... fil-kawża Attard utrinque per sevizie s'intendono gli atti abituali di crudelta che offendono la persona e l'animo di colui cui sono diretti al punto di generare in lui esacerbazione, dolore ed aversione profonda verso chi commette tali atti"*

Il-Qorti hawn tagħmel referenza għall-affidavit tal-attriċi meta tgħid li kienet wasslet fi stadju meta ħassitha li ħa tiġġennen bl-aġir litiġjuż u diffiċli tal-konvenut.

Il-Qorti tara li dak li tgħid l-attriċi fuq l-aġir tal-konvenut, l-outbursts aggressivi li kien ikollu saħansitra quddiem in-nies u f'postijiet pubbliċi, u l-fatt li kien isikkitha, u jumiljaha quddiem in-nies ġew ampjament ppruvati.

Il-Qorti temmen l-attriċi meta tgħid li l-konvenut kien kontrollanti u dominanti anki fl-aspett finanzjarju tagħhom u ma jzommhiex aġġornata fuq in-negozju. Minn naħa tiegħu huwa jsostni li n-nuqqas kien tal-attriċi li ma kenitx turi interess u ssaqsi u li jekk riedet setgħet rat il-karti li kollha kienu d-dar. Dan ir-raġunament ma jikkonvinċi xejn lill-Qorti, u dan iktar u iktar fil-kuntest tal-aġir tiegħu fin-negozju ta' ħutha u fil-kuntest tas-sitwazzjoni fit-totalita tagħha.

Illi l-Qorti tagħmel referenza għal dak li ġara bejn il-konvenut u ħut l-attriċi fin-negozju li kellhom flimkien. Filwaqt li l-Qorti tinnota li din il-kwistjoni ġiet tranżatta bejn il-partijiet u ħutha, l-Qorti hija konvinta li din il-kwistjoni kellha impatt drastiku fuq il-ħajja matrimonjali tal-partijiet, li diġa` kienet batuta minħabba l-aġir żorr u kontrollanti tal-konvenut.

Tinnota ulterjorament li l-verżjoni tal-attriċi ġiet ikkoroborata minn ħutha, u ċioe` li fil-bidu l-konvenut ma qalx il-verita lill-martu u dan

tant li hi ħaditha kontra ħutha liema aġir ikkawża l-attriċi tħossha traduta mill-konvenut. Il-Qorti tirreferi għal dak li qalet l-attriċi fl-affidavit tagħha, li hemmhekk indunat li ż-żwieġ tagħha kien spiċċa u li riedet titlaq u li ma telqitx wara parir li ħadet minn qassis, fejn gābet lill-uliedha żgħar quddiem għajnejha. Il-Qorti tinnota wkoll li meta seħħ dan kollu, kienet it-tieni darba fiż-żwieġ li l-attriċi riedet tissepara.

Minkejja li illum il-konvenut jiddispjaċih ħafna ta' dak li għamel u minkejja li l-kwistjoni giet sorvolata bi ftehim, dan ma jnaqqasx l-impatt negattiv li din il-kwistjoni kellha fuq iż-żwieġ tal-partijiet. Illi fl-affidavit tiegħu l-konvenut jgħid li din il-kwistjoni giet sorvolata u magħluqa bi ftehim u skontu hu u martu komplew b'ħajjithom normali. Fil-kontro-eżamijiet tiegħu fuq din it-tema, ikompli jagħmel ħafna aċċenn li din il-kwistjoni giet transatta. Huwa stat ta' fatt li l-kwistjoni giet transatta, madankollu dan ma jikkonvincix lill-Qorti li l-ħajja tal-partijiet baqgħet għaddejja normali kif qed jippretendi l-konvenut u l-Qorti hawnhekk tagħmel rfereneza għall-kontro-eżami tal-attriċi fejn xehdet: *"din l-istorja magħluqa, imma jien għadni bit-trauma u minn xiex għaddejt, ma kinitx magħluqa għalija, u qadt kwieta għax kelli t-tfal żgħar għax dan seta jeħel il-ħabs, imma jien kelli l-kbir jagħmel l-A levels, it-tieni wieħed jagħmel l-'O' levels u ma ridx naqla kwistjonijiet, ma nafx x'kien se jigri minħabba t-tfal għax kieku għas-separazzjoni dak iż-żmien kont napplika."*

Il-Qorti ma taqbel xejn mal-argument tal-konvenut fejn fin-nota ta' sottomissjonijiet tiegħu jgħid: *"Illi l-intenzjoni qarrieqa tal-attriċi tidher ukoll mill-fatt li b'mod konsistenti fit-teżi tagħha baqgħet tagħmel referenza għall-allegazzjonijiet ta' frodi da parti tal-konvenut, liema allegazzjonijiet seħħew numru ta' snin qabel ma bdew il-proċeduri ta' separazzjoni u li għalihom kien sar ftehim bonarju bejn il-konvenut, martu (l-attriċi) u l-aħwa tal-attriċi u għaldaqstant l-kwistjoni giet solvuta u l-istorja ntemmet hemm"*

Huwa fil-fehma tal-Qorti li dak li ntemm permezz tal-ftehim bonarju li sar bejn ħut l-attriċi u l-partijiet, huwa biss kull jedd u rimedju legali li ħut l-attriċi kellhom fil-konfront tal-konvenut u ma kkanċellax il-ħsara psikoloġika u emozzjonali kkawżat bl-aġir tal-konvenut.

Huwa fatt mhux kontestat li l-partijiet spiċċaw anki marru għall-għajnuna professjonali għand żewġ psikologi. Sfortunatament ħadd mill-partijiet ma ressqu lill-dawn il-professjonist bħala xhieda u għalhekk il-Qorti hija sprovvista minn ċertu dettall, iżda jibqa' l-fatt li dan ikompli jsaħħaħ il-fehma tal-Qorti li l-ħajja matrimonjali tal-partijiet ma kenitx b'saħħitha kif jissuġġerixxi l-konvenut.

Għaldaqstant jirriżultaw provi ċari, konkreti u inekwivoċi għal din il-Qorti sabiex tikkonkludi li l-konvenut ikkometta sevizzi u inġurji gravi fil-konfront ta' martu u huwa għaldaqstant responsabbli għat-tifrik taż-żwieġ.

Illi minn naħa tiegħu u permezz tar-risposta ġuramentata tiegħu l-konvenut jattribwixxi l-ħtija għat-tifrik ta' dan iż-żwieġ fuq l-attriċi. Filfatt fil-ħames eċċezzjoni tiegħu jgħid:

“Illi hija l-istess rikorrenti li rrendiet il-ħajja matrimonjali impossibbli u dana bl-imġieba tagħha u fil-komportament tagħha fil-konfront tal-intimat u b'nuqqas ta' rispettt u bil-komportament tagħha ma' terzi.”

Fin-nota ta' sottomissjonijiet finali tiegħu huwa jgħid li matul iż-żwieġ soffra abbuż verbali u kif ukoll psikoloġiku minħabba l-imġieba tal-attriċi fil-konfront tiegħu li eskala bil-parental alientation; jgħid li ma kenitx tgħin finanzjarjament; jgħid li ma kenitx ta' wens u support għalih; jsostni li l-imġieba tal-attriċi *“laħqet il-qofol tagħha fir-relazzjoni li hija kellha mal-Kappillan Fost il-kunfidenzi zejda jsemmi li kient tnaddaflu u ssajjarlu, li ma kenitx tfalli quddiesa, li l-Kappillan kien kitbilha ittri li huwa esebixxa; li skontu kienet ‘tinħall qisa silġa’ u li n-nies bdew jikkummntawFilwaqt li l-Qorti tinnota li l-konvenut qed jagħmel allegazzjonijiet serjissimi filkonfront ta' martu, ebda alegazzjoni ma ġiet sodisfaċentement ippruvata.*

[...]

Il-Qorti tqis dan it-tip ta' allegazzjoni bħala waħda nfondata, inġurjuża u malizzjuża fil-konfront ta' martu.

Illi finalment u fir-rigward tal-allegat imġieba ħażina ta' martu għal darba oħra l-Qorti tara li għandha kelmtu biss, peress li ħadd mix-xhieda li ressaq ma xehdu fuq xi imġieba ħażina ta' martu. In oltre` u fir-rigward tal-eżempji li huwa jagħti ta' nuqqas ta' wens u sostenn minn martu, il-Qorti tinnota li l-eżempji in kwistjoni huma relatati ma' sena 2015 'il quddiem, meta ż-żwieġ kien diġa wasal fil-finalita tiegħu. Mill-banda l-oħra hemm provi ċari li juru li meta kien fl-inkwiet serju ma' ħutha l-ewwel emnet lilu u wara li kellu jammetti dak li għamel xorta kienet ta' support għalih, u meta l-qassis qallha biex issalva ż-żwieġ gabet ir-responsabbiltajiet tal-familja tagħha quddiem għajnejha u ppruvat ssalva ż-żwieġ.

Fir-rigward tal-allegazzjoni tiegħu dwar parental alienation, il-Qorti tirrileva li filwaqt li l-konvenut ma' ġabx l-ickken prova in sostenn ta' dak li jallega li l-attriċi kienet il kawża tad-distakk bejnu u t-tfal, jibqa' l-fatt li dawn l-ulied kienu kibru sew, uħud minnhom lanqas jgħixu d-dar u għalhekk maturi biżżejjed biex jieħdu d-deċiżjonijiet tagħhom u jaħsbu għalihom nfushom fuq x'tip ta' relazzjoni riedu ma' missierhom.

Illi abbażi ta' dan kollu l-Qorti tikkonkludi li l-komportament u aġir ħażin tal-konvenut jammonta għal seviżżi u inġurji gravi fit-termini tal-Artikolu 40 tal-Kap 16 tal-Liġijiet ta' Malta u li huwa proprju l-

konvenut li huwa unikament responsabbli għat-tifrik taż-żwieġ. Għaldaqstant il-Qorti sejra tilqa' l-ewwel talba tal-attriċi fl-intier tagħha.

[...]

II-Komunjoni tal-Akkwisti u Dar Matrimonjali:

[...]

ii)Assi formanti parti mill-komunjoni tal-akkwisti:

Illi a skans ta' ripetizzjoni inutili l-Qorti tibda billi tagħmel referenza għaž-żewġ rapporti tekniċi li ġew maħlufin u esebiti in atti.

A. Ir-rapport tal-perit komputista William Spiteri Bailey li ġie nominat sabiex jivvaluta sehem il-partijiet fis-soċjeta en nom collectif - Omissis-; u

B. Ir-rapport tal-perit tekniku Robert Musumeci maħtur minn din il-Qorti sabiex jivvaluta l-proprjetajiet immobbli formanti parti mill-komunjoni tal-akkwisti.

B'referenza għall-ewwel rapport elenkat ipprezentat minn William Spiteri Bailey fit- 2 ta' Lulju, 2020 huwa vvaluta n-negozju ta' din is-soċjeta fl-ammont ta' €606,618, iżda kif jirriżulta mir-rapport tiegħu sehem il-partijiet minn din is-soċjeta hija ta' 16.67% u konsegwentement abbażi tal-valutazzjoni tiegħu l-perit komputista vvaluta s-sehem tal-partijiet għall-mitt elf u wiehed, mija tlieta u għoxrin Ewro (€101,123). Il-Qorti tinnota li l-partijiet ma talbux eskussjoni tal-perit komputista u dan tant li t-tnejn li huma jagħmlu referenza għall-valutazzjoni tiegħu fin-noti ta' sottomissjonijiet rispettivi tagħhom. Abbażi ta' dan, il-Qorti m'għandha l-ebda raġuni għaliex m'għandhiex takkolji l-valutazzjoni tas-sehem tal-partijiet hekk kif ssuġerit mill-perit komputista maħtur għal dan il-għan u tillikwida l-istess abbażi ta' dak propost minnu.

Illi b'referenza għar-rapport tal-perit tekniku Dr Robert Musumeci, il-Qorti tinnota li l-inkarigu tal-perit kien ġie estiż sabiex jinkludi wkoll valutazzjoni fuq:-

- id-dar matrimonjali - u dan fuq talba speċifika tal-konvenut, u liema talba ġiet opposta mill-attriċi stante li żammet ferm mal-posizzjoni tagħha li din il-proprjeta hija parafernali tagħha u skontha dak dovut lill-konvenut huwa limitat għall-flejjes li nafaq fuq il-kostruzzjoni tal-post fis-snin 1986-1987. B'digriet il-Qorti ordnat li jsir il-valutazzjoni fuq il-proprjeta sħiħa;
- fuq il-proprjeta` immobbli li tappartjeni lill-partnership en nom collectif -omissis-, u dan peress li l-partijiet għandhom sehem f'din

is-soċjeta ta' 16.67 % u liema soċjeta kellha proprjeta` immobbli f'Haż-Żebbuġ;

B'hekk il-perit tekniku b'kollox ivvaluta sitt propjetajiet immobbli li ġew elenkati supra fis-sezzjoni -Rapporti ta' din is-sentenza.

Il-Qorti tinnota li għajr għall-eskussjoni li saret lill-perit fuq id-dar matrimonjali, hadd mill-partijiet ma kkontesta b'xi mod il-valutazzjonijiet li hareġ bihom il-perit tekniku, u dan tant li hadd ma eskuta lill-perit fuq il-valutazzjonijiet li wasal għalihom per se. Oltre` minn hekk, fin-noti ta' sottomossjonijiet rispettivi tal-partijiet, it-tnejn li huma għamlu proposti abbażi tal-valutazzjonijiet indikati fir-rapport tal-perit tekniku. Għaldaqstant din il-Qorti m'għandha l-ebda raġuni għaliex m'għandhiex takkolji l-istess valutazzjonijiet li wasal għalihom il-perit tekniku u tillikwida l-istess assi abbażi ta' dawn il-valutazzjonijiet.

Għalhekk qabel ma tgħaddi għall-likwidazzjoni tal-assi formanti parti mill-komunjoni tal-akkwisti f'żewġ porzjonijiet, il-Qorti fadlilha li titratta l-iktar kwistjoni taħraq f'din il-vertenza, u cioè` d-dar matrimonjali.

Mill-provi prodotti miż-żewġ partijiet jirriżulta li l-attriċi qiegħda ssostni li din hija l-propjeta parafernali tagħha u l-konvenut huwa intitolat biss li jieħu lura l-flus li nefaġ meta huwa bena l-fond qabel iż-żwieġ. Fl-Affidavit tagħha hija tindika ċifra ta' ċirca għaxart elef Maltin (Lm10,000).

Minn naħa tiegħu u kif jirriżulta mill-verżjoni mogħtija mill-konvenut huwa jopponi bil-qawwa kollha li sehmu huwa limitat għall-kreditu li qed tgħid li għandu l-attriċi, u skontu, huwa mhux biss ma jaqbilx mas-somma indikata mill-attriċi ta' qabel iż-żwieġ iżda jgħid li nefaġ somma ferm ogħla minn hekk tant li nefaġ dak kollu li kellu fejn huwa jsemmi ċifra ta' hamsa u għoxrin elf Lira Maltin (Lm 25,000) oltre flus li ssellef mingħand il-familja tiegħu.

Fl-affidavit tiegħu jgħid ukoll li missier l-attriċi kien daħaq bih għaliex huwa kien wiegħdu li jekk huwa jibni d-dar a spejjeż tiegħu, meta jiġi biex jagħmel id-donazzjoni tal-art in kwistjoni kien ser jinkludih fl-att.

Il-Qorti hawnhekk tagħmel referenza għall-paragrafu numru sebgħa tal-affidavit tal-konvenut fejn huwa jgħid hekk:

"Ftit wara bdejna l-proċess biex nibnu dar. Missiera kien ser jagħtiha biċċa art tmiss minn wara mal-ġnien tal-ġenituri u mal-ġnub ta' plot oħra destinata għall-oħta Maria u appoġġ ma' dar ta' huha l. Hawn jien kont tkellimt ma' missierha u kien wegħdni li jekk nibni id-dar jien u hi joffri l-art, qabel ma niżżewġu jagħmel il-kuntratt għall-fuqna t-tnejn."

Ilkompli billi jgħid li imbagħad missier l-attriċi biddel fehemtu u qallu li kien ser jiktibha fuq bintu biss u għalhekk kien veru mweġġa u jsostni li huwa xorta waħda mar għall-kuntratt, tant li jgħid:

*“Kont vera imweġġa dakinhar imma xorta mort magħhom għand in-nutar Micallef ħal Balzan. Sa dakinhar kont infaqt il fuq minn Lm 25,000 li kienu flus għal dak iż-żmien. Jien kont bil-għaqal u kont naħdem uffiċjal tad-dwana sa nofs 1985 u wara dħalt bin-negożju tal-merċa li kien ta’ Missieri. Kont issellift Lm6000 mingħand iż-zija oħt missieri G, u Alla jagħtiha il-ġenna wara ħafrithomli bħala rigal. Ma kellix dejn fuq id-dar. **Qed nehmeż żewġ listi mmarkati, waħda Doc ‘A1, A2, A3’ li turi x-xogħol li għamilt qabel ma żżewwiġna, u lista oħra immarkata Dok ‘B1 u B2’ li turi x-xogħol li sar qoddar wara ż-żwieġ. A vera ma tafx x’qed tqħid li kont infaqt Lm10,000. Biss biss, il-bini biss kien ġie jiswa Lm7,000 Maltin. Mehmuż Doc ‘D1 u D2’.** kont ħassejtni tradut imma A msa kellhiex tort.”* (Emfasi u sottlinear tal-Qorti).

Il-Qorti tinnota li nonostante dak li jsostni l-konvenut u ċioe li nefaq ammonti sostanzjali ta’ flus u investa ħafna f’din il-propejeta **anki matul iż-żwieġ** bilħidma unika tiegħu (peress li martu ma kenitx taħdem) u li skontu huwa proprju minħabba f’hekk li llum id-dar matrimonjali ġiet tiswa seba’ mija u ħamsin elf Ewro (€750,000) hekk kif stmat mill-perit tekniku, madankollu l-ebda dokument ma ġie mehmuż mal-affidavit tiegħu in sostenn ta’ dan kuntrarjament għal dak li jiddikjara

[...]

Illi għalhekk il-Qorti tibda billi telenka l-fatti li joħorġu mill-provi prodotti:

- Illi huwa fatt mhux kontestat li d-dar matrimonjali nbriet bil-flus tal-konvenut qabel iż-żwieġ bejn is-snin 1986/1987; -

Illi huwa fatt mhux kontestat li d-dar matrimonjali hija mibnija fuq art li l-attriċi akkwistat mingħand missierha fis-17 ta’ Jannar 1998 hekk kif iddokumentat permezz ta’ kuntratt ta’ emfitewsi perpetwa in atti tan-Nutar Francis Micallef (Dok E fol 60);

- Illi huwa fatt mhux kontestat li d-dar matrimonjali għandha valur ta’ €750,000;

- Illi skont il-perit tekniku nominat minn din il-Qorti l-valur komplessiv tax-xogħolijiet tal-iżvilupp li saru in konnessjoni mad-dar in kwistjoni jammontaw għal tnejn u ħamsin elf tmien mija u ħamsin Ewro (€52,850). F’dan is-sens il-Qorti tirriproduċi testwalment dak li qal il-perit tekniku fit-tweġiba tad-domanda in eskussjoni tal-attriċi – *“B’hekk l-istima globali tax-xogħolijiet li saru in konnessjoni mal-*

iżvilupp ta' din il-propjeta bil-prezzijiet li kienu applikabbli fis-sena 1986 tekwivali għal €52, 850"

- Illi huwa fatt li din id-dar hija d-dar matrimonjali. (Emfasi u sottolinear tal-Qorti).

Illi l-Qorti tirrileva s-segwenti:

Illi jsewgi għalhekk li ladarba d-dar matrimonjali ġiet mibnija fuq l-art parafernali tal-attriċi, l-istess dar hija l-propjeta` parafernali tal-attriċi.

Illi nonostante dak kollu li jallega u jissottometti l-konvenut, dak li ġie ppruvat sodisfaċentement għall-Qorti huwa li biss li l-iżvilupp tad-dar saret bil-ħila u bil-flus tal-konvenut. Il-Qorti tinnota li skont dak li jixhed il-konvenut fl-affidavit tiegħu, l-iżvilupp senjatament il-bini tad-dar matrimonjali swietlu sebat elef Liri Maltin (Lm7000), madanakollu fl-affidavit tiegħu huwa jallega li qabel iż-żwieġ kien effettivament nefaġ Lm 25,000 u sellef sitt elef Liri Maltin. Il-Qorti tinnota li l-konvenut ma ġab l-ebda prova in sostenn ta' dan, peress li ma esebixxa l-ebda dokumenti mal-affidavit tiegħu kuntrarjament għal dak iddikjarat minnu.

Apparti dan kollu ma ġie ppreżentat l-ebda prova ċara u konkreta in sostenn tal-allegazzjoni tal-konvenut li fiż-żwieġ sar xi investiment f'dan il-fond. Fl-affidavit tiegħu minkejja li jiddikjara li kien qiegħed anki jehmeż dokumenti ta' spejjeż li saru matul iż-żwieġ, il-Qorti tinnota li l-ebda dokument ma ġie esebit mal-affidavit in kwistjoni. Oltre` minn hekk il-Qorti tirrileva li minn naħa tiegħu, il-konvenut ma ppreżenta l-ebda domandi in eskussjoni tal-perit tekniku u lanqas ma talab xi kjarifka ulterjuri għar-risposti tal-perit tekniku fuq id-domandi in eskussjoni tal-attriċi.

Il-Qorti ma tistax ma tinnutax illi grazzi għal din il-propjeta li ġiet iddonata lill-martu huwa ma kellux djun jew jonfoq flejjes sabiex jakkwista fond biex jistabilixxu l-ħajja matrimonjali tagħhom. Oltre` minn hekk huwa uża dan il-fond bħala residenza għall-iktar minn erbgħin (40) sena, u użaha wkoll meta kellu bżonn bħala garanzija tan-negozju ta' -omissis-.

Illi l-Qorti tara li ma hemm l-ebda ħtieġa għall-bejgħ tal-propjeta tal-komunjoni tal-akkwisti, u dan peress li hemm biżżejjed assi biex issir diviżjoni bejn il-partijiet, lanqas m'hemm il-ħtieġa li jkun hemm il-bejgħ u/jew diviżjoni tad-dar matrimonjali ladarba din hija parafernali tal-attriċi.

Il-Qorti tara li dak li huwa dovut lill-konvenut huwa r-rifużjoni tal-flejjes li nefaġ, u ċioe`, l-ammont hekk kif illikwidat mill-espert tekniku Robert Musumeci fl-ammont ta' tnejn u ħamsin elf tmien mija u ħamsin Ewro (€52,850) rappreżentanti valur ta' kostruzzjoni u finishes interni u esterni¹⁴⁷ u għaldaqstant permezz ta' din is-

sentenza, din id-dar ma titqiesx iktar bħala d-dar matrimonjali u l-konvenut ma jibqalu l-ebda jedd li jkompli jgħix fil-proprjeta parafernali tal-attriċi u konsegwentement għandu jivvaka minn hemm fit-terminu ordnat minn din il-Qorti.

Għalhekk u għar-raġunijiet indikati f'din is-sezzjoni il-Qorti qed tiddikjara li d-dar Numru X ġewwa Triq X, Ħal-Lija m'għandhiex iktar titqies bħala d-dar matrimonjali u tiddikjara wkoll li din hija l-proprjeta parafernali tal-attriċi bi kreditu favur il-konvenut mill-attriċi fl-ammont ta' €52,850.

Dan stabbilit il-Qorti tgħaddi sabiex tagħmel referenza għall-proprjeta oħra ossia l-għalqa li saret referenza għaliha f'dawn il-proċeduri. L-attriċi rreferiet għall-għalqa denominata -omissis-, f'żona magħrufa bħal ta -omissis-, u li akkwistat permezz ta' żewġ kuntratti ta' donazzjoni li ġew esebiti in atti.

Il-Qorti tinnota li filwaqt li jidher li bejn il-partijiet kien hemm kwistjoni fuq din l-għalqa ukoll, u dan tant li saret kawża fl-ismijiet C B v. A B et Rik Nru 554/19, hekk kif jirriżulta minn Dok AG 2 in atti a fol 1335, u liema kawża ġiet trasatta in segwitu għall-imsemmi kuntratt ta' donazzjoni u assenjazzjoni datata 28 ta' Jannar, 2020 in Atti tan-Nutar Keith Zammit, fejn il-partijiet (attriċi donor u konvenut assignor) taw din il-proprjeta lill-uliedhom, bid-drittijiet favur il-partijiet hekk kif naxxenti minn dan il-kuntratt. In vista ta' dan u anki in vista ta' dak sottomess mill-attriċi fin-nota ta' sottomissjonijiet tagħha li din il-propjeta ossia għalqa -omissis- ingħatat b'titolu ta' donazzjoni lill-ulied tal-partijiet. Għaldaqstant il-Qorti ser tastjeni milli tiegħu konjizzjoni ulterjuri ta' din il-proprjeta`.

Likwidazzjoni u Assenjazzjoni tal-Assi Formanti Parti Mill-komunjoni tal-Akkwisti

A. Immobbli u Ishma formanti parti mill-Komunjoni tal-Akkwisti.

Illi skont dak li jirriżulta mill-provi dawn l-assi jikkonsistu fis-segwenti:

1. Ħanut f'-omissis-fi Triq il-Knisja, Ħaz-Żebbuġ valur ta' €65,000;
2. Garaxx fi Triq X, Lija – garaxx li jikkomoda żewġ vetturi tad-daqs medju wara xulxin, - €50,000;
3. Basement fi Triq il-Knisja Ħaz-Żebbuġ – €10,000;
4. Arja tal-appartament X, Triq X, Bugibba- €140,000 jekk kemm-il darba m'hemm ebda servitu li jillimita l-iżvilupp ta' l-arja għal żewġ sulari. Jew € 70,000 jekk kemm-il darba jirriżulta li hemm servitu li jillimita l-iżvilupp ta' l-arja għal sular.

5. Ishma fis-soċjeta -omissis-: Hawnhekk isir referenza għar-rapport tal-perit komputista William Spiteri Bailey li attribwixxa l-valur ta' €101,123 għas-16.67% f'-omissis- – liema 16.67% huma ishma tal-komunjoni tal-akkwisti.

Il-Qorti tinnota li hemm qbil bejn il-paritjiet fuq l-konsistenza tal-assi suriferiti u dan jirriżulta mhux biss mill-fatt li hadd minnhom ma' kkontradixxa dak li ġie kkonstatat mir-rapporti tal-periti esperti nominati, iżda wkoll minn dak li ġie sottomess mill-partijiet fin-noti ta' sottomissjonijiet finali tagħhom.

Dan stabbilit il-Qorti tgħaddi sabiex tillikwida l-istess f'żewġ porzjonijiet intestati Porzjoni A assenjabbli lill-attriċi in rappreżentanza ta' sehemha mill-assi immobbli u ishma tal-komunjoni tal-akkwisti, u Porzjon B assenjabbli lill-konvenut in rappreżentanza ta' sehemu mill-assi immobbli u ishma tal-komunjoni tal-akkwisti:

Porzjon A

1. Il-ħanut bla numru u bla isem li qiegħed fil-groundfloor level, presentement mikri bħala uffiċju għal tlett elef Euro fis-sena (€3000) li jinsab fi Triq il-X, Ғaž-Żebbuġ, Malta liema ħanut jifforma parti minn blokk bini bla numru u bl-isem -omissis-, fi Triq il-Knisja, Ғaž-Żebbuġ, altrimenti liberu u frank, liema proprjeta inxtrat mingħand is-soċjeta` -omissis-permezz ta' kuntratt fl-atti tan-Nutar Pierre Falzon tas-26 t'Ottubru, 2000, liema propjeta ġiet ivvultata mill-perit tekniku fl-ammont ta' **€65,000**;

2. Il-garaxx bla isem u bla numru li jinsab fil-groundfloor level, aċċessibbli minn drive-in komuni ma garages oħra, liema drive-in tiżbokka fi Triq X, Ғal Lija u liema garaxx huwa sottostanti propjeta` ta' terzi. Din il-proprjeta inxtrat mingħand PAS Limited permezz ta' kuntratt fl-atti tan-Nutar Pierre Falzon tal-1 ta' Diċembru, 2005, u liema garaxx ġie ivvalutat mill-perit tekniku fl-ammont ta' **€50,000**

B'hekk Porzjon A assenjata lill-attriċi għandha valur komplessiv ta' €115,000

Porzjon B

1. Il-kamra bla numru u bla isem li qiegħda fil-basement level li tinsab taħt rampa u hija aċċessibbli minn bieb bla numru u bla isem fi Triq il-Knisja Ғaž-Żebbuġ, Malta, u tiffirma parti minn blokk bla numru u bl-isem -omissis-, fi Triq il-Knisja Ғaž-Żebbuġ, Din il-propjeta` inxtrat mingħand is-soċjeta` -omissis-permezz ta' kuntratt fl-atti tan-Nutar Pierre Falzon tad-19 ta' Diċembru 2005, li skont il-valutazzjoni tal-perit tekniku ġiet vvalutata għall-prezz ta' **€10,000**;

2. L-arja ta' blokk appartamenti, liema blokk huwa mingħajr numru uffċjali u bl-isem 'X fi Triq X, Bugibba. il-blokk ta' appartamenti li minnha din l-arja tiffurma parti, ġie mibni fuq art li inxtrat mill-ommiss-ta' Hal-Safi skont kuntratt fl-atti tan-Nutar Jeanette Laferla Saliba tal-25 ta' Ġunju 1990. Skont il-perit tekniku jekk kemm-il darba jirriżulta li hemm servitu li jillimita l-iżvilupp ta' l-arja għal sular il-valur tal-arja tkun **ta' €70,000, jekk kemm il-darba m'hemm ebda servitu li jillimita l-iżvilupp tal-arja għal żewġ sulari, b'valur ta' €140,000.** Il-Qorti tinnota li nonostante dak li jgħid il-konvenut fin-nota ta' sottomissjonijiet tiegħu l-partijiet ma ressqu l-ebda prova dwar is-servitu o meno. In vista tal-fatt li l-Qorti hija sprovvista minn din il-prova ser tiegħu in konsiderazzjoni l-valur ta' sebgħin elf (**€70,000**) għall-finijiet tal-komputazzjonijiet tal-valur tal-porzjonijiet rispettivi tal-partijiet;

3. L-ishma li l-partijiet għandhom fis-soċjeta -ommiss- u ċioe is-16.67% u l-business tal-istess soċjeta, bil-valur kif stmat mill-perit komputista fl-ammont ta' **€101,123**

B'hekk il-porzjoni assenjat lill-konvenut għandu valur komplessiv fl-ammont ta' **€181,123**

Illi għalhekk u kif jirriżulta mis-suespost il-valur komplessiv tal-assi formanti parti mill-komunjoni tal-akkwisti jammontaw għall-mitejn sitta u disgħin elf u mija tlieta u għoxrin Ewro (**€296,123**) u jekk dan l-ammont kellu jiġi diviż ugwalmart kull-parti għandu jispicca b'sehem li għandu valur ta' mija tmienja u erbgħin elf u wieħed u sittin Ewro u ħamsin ċenteżmu (€148, 061.50c). Illi is-sehem assenjat lill-attriċi huwa ferm inferjuri għas-sehem assenjat lill-konvenut u għalhekk il-konvenut għandu jħallasha (lill-attriċi) s-somma ta' tlieta u tletin elf u mija u wieħed u sittin Ewro u ħamsin ċenteżmu (€33,160) in via ta' ekwiparazzjoni.

Madanakollu u kif jirriżulta mis-suespost, minn naħa tagħha l-attriċi għandha tagħti lill-konvenut il-kreditu dovut lilu rigward l-ispejjeż li huwa għamel fuq il-proprijeta` parafernali tagħha hekk illikwidat mill-perit tekniku fl-ammont ta' tnejn u ħamsin elf u tmien mija u ħamsin Ewro (€52,850).

Għaldaqstant u peress li hija l-attriċi, u mhux il-komunjoni tal-akkwsiti li għandha tħallas dan l-ammont lill-konvenut fl-ammont ta' tnejn u ħamsin elf tmien mija u ħamsin Ewro (€52, 850), u peress li l-konvenut għandu jħallas lill-attriċi l-ammont ta' tlieta u tletin elf u mija u sittin Ewro u ħamsin ċenteżmu (€33,160.50) in via ta' ekwiparazzjoni, jibqa' bilanċ dovut mill-attriċi lill-konvenut fl-ammont ta' dsatax-il elf sitt mija u disgħin Ewro (**€19,690**).

Għaldaqstant il-Qorti tordna lill-attriċi sabiex tħallas lill-konvenut is-somma ta' dsatax-il elf sitt mija u disgħin Ewro (**€19,690**) fi żmien

xahrejn minn meta s-sentenza tgħaddi in ġudikat bl-imgħax legali li jibda jiddekorri minn dakinar sal-ħlas effettiv.

In oltre` u fir-rigward tal-propjeta` assenjata lill-attriċi f'Porzjon A, ossia l-ħanut mikrija lill-terzi f'Haż-Żebbuġ, u speċifikatament fir-rigward tal-kera hekk pagabbli, l-ammont ta' kera sakemm din is-sentenza tgħaddi in ġudikat hija pagabbli liż-żewġ partijiet fi kwoti indaqs, u sussegwentement pagabbli lill-attriċi waħedha ladarba din il-propjeta` ġiet assenjata lilha u għalhekk hija s-sid assolut ta' din il-propjeta`."

6. Il-konvenut (minn issa 'l quddiem ukoll l-Appellant) appella b'rikors intavolat fl-4 ta' Jannar, 2024 li permezz tiegħu, għar-raġunijiet hemm minnu miġjuba, talab lil din il-Qorti *"tirriforma s-sentenza tal-Ewwel Onorabbli Qorti deċiża fit-tnax (12) ta' Dicembru tas-sena elfejn tlieta u ghoxrin (2023) fl-ismijiet premessi billi tirrevoka u thassar l-ewwel, u r-raba' talbiet u tvarja d-decizjoni rigward l-hames, is-sitt, is-seba' u t-tmien talba bil-mod spjegat fil-premess, u dan kollu taht daww il-provvedimenti li din l-Onorabbli Qorti jidhrilha xierqa u opportuni."*

7. L-attriċi (minn issa 'l quddiem ukoll l-Appellata) ressqet ir-risposta tagħha fil-5 ta' Frar, 2024 fejn għar-raġunijiet hemm mogħtija talbet li l-appell interpost mill-konvenut jiġi miċħud.

8. Il-Qorti, wara li rat l-atti kollha tqis li m'hemmx il-ħtieġa li tqiegħed dan l-appell għas-smiġħ u b'hekk sejra tgħaddi minnufih għas-sentenza bis-saħħa ta' l-**Artikolu 152 (5) tal-Kapitolu 12.**

L-Appell

L-ewwel aggravju – il-konvenut irrenda ruħu ħati ta' sevizzi u inġurji gravi

9. Permezz tal-ewwel aggravju tiegħu l-appellant jattakka s-sentenza appellata billi jgħid illi l-Ewwel Qorti naqset milli timmotiva l-konklużjoni tagħha li “jirriżultaw provi ċari, konkreti u inekwivoċi għal din il-Qorti sabiex tikkonkludi li l-konvenut ikkommetta sevizzi u inġurji gravi fil-konfront ta' martu u huwa għalaqstant responsabbli għat-tifrik taż-żwieġ”. Jgħid li l-attriċi ma ġabet l-ebda prova konkreta li turi li fil-fatt il-konvenut wettaq sevizzi u inġurji gravi fil-konfront tal-appellata. Skont l-appellant ma hemm l-ebda motivazzjonijiet jew raġuni għaliex l-Ewwel Qorti waslet għal dik id-deċiżjoni. Isemmi kif il-priorità tiegħu dejjem kienet il-familja u li tul iż-żwieġ huwa dejjem ħadem sabiex jipprovdi u jtejjeb l-għixien tal-familja. Jgħid li għal dan il-għan kien hemm żmien li kellu tliet impiegi f'daqqa. Jissottometti illi mhux ġust li huwa tgħabba waħdu bid-dejn naxxenti mill-*overdraft* meta huwa stinka daqstant għall-familja.

10. Isemmi li sew hu kif ukoll l-attriċi kienu azzjonisti fil-kumpanija - omissis-, kumpanija llum xolta, u li minnha kienu jibbenefikaw iż-żewġ partijiet.

11. Jikkritika s-sentenza appellata meta dwar id-dar matrimonjali proprjetà parafernali tal-mara l-Ewwel Qorti qieset illi "...huwa (l-konvenut) uża dan il-fond bħala residenza għall-iktar minn erbgħin (40) sena, u użaha wkoll meta kellu bżonn bħala garanzija tan-negozju ta' - omissis-". Jilmenta li dik il-garanzija ibbenefikat minnha l-attriċi wkoll għaliex id-dħul kien imur fil-komunjoni tal-akkwisti. Isemmi li sew meta l-attriċi kienet mara tad-dar kif ukoll wara li kienet bdiet taħdem barra d-dar "huwa baqa' jagħti lill-istess attriċi flus għall-ħajja". Jgħid illi tul iż-żwieġ l-attriċi kienet b'mod konsistenti tgerger mal-konvenut dwar kif m'għandhomx flus u sabiex jgħaddilha aktar flus meta skontu l-appellata kienet taf bil-limitazzjonijiet finanzjarji tiegħu.

12. Jissottometti li kienet l-attriċi li ma tatux support meta f'Diċembru 2015 huwa kien involut f'incident gravi fuq sit ta' kostruzzjoni. Isemmi li tul il-ħajja matrimonjali l-attriċi kienet spiss tgħidli li d-dar matrimonjali kienet tagħha u li huwa ma kellu xejn. Isemmi wkoll li hija kienet tirrifjuta li toħroġ miegħu filwaqt li fl-istess ħin kienet toħroġ mal-ħbieb. Jisħaq li ma teżisti l-ebda prova li huwa ħati ta' eċċessi u inġurji gravi. Jilmenta li l-Ewwel Qorti ma ħaditx in konsiderazzjoni dawk li l-appellant isejjaħ kunfidenzi żejda tal-attriċi ma' membru tal-kleru.

13. L-attriċi appellata tilqa' għal dan l-aggravju billi tissottometti li d-diskrezzjoni tal-Ewwel Qorti fejn tirrigwarda l-apprezzament tal-provi m'għandux jiġi disturbat. Issemmi li l-provi kollha juru li ż-żwieġ tal-partijiet tkisser unikament tort tal-konvenut kif sabet l-Ewwel Qorti. Tirreferi għall-provi li juru illi l-konvenut kien jeżerċita kontroll assolut fuqha u jadopera abbuż fuqha ta' natura emozzjonali, psikologiku u finanzjarju. Tgħid li dan dam għaddej is-snin li wassal għat-tifrik taż-żwieġ. Tirreferi għax-xhieda ta' S C u ta' A T fejn ta' l-ewwel spjega l-konsegwenzi li l-aġir frawdolenti tal-konvenut fin-negozju ma' ħutu kellu fuq l-attriċi; filwaqt li tat-tieni tat stampa ċara tal-karattru dominanti tal-konvenut. Tispjega kif il-konvenut kellu negozju ta' *grocer* li mbagħad dar f'*supermarket*, negozju li l-attriċi ma kienitx involuta fih. Issemmi kif dan in-negozju akkumula dejn ta' mitejn elf Liri Maltin (Lm200,000) filwaqt li lilha kien iħalliha fil-għama. Dwar il-kunfidenzi żejda ma' terzi tgħid illi dan mhux minnu u li l-konvenut ma ressaq l-ebda prova dwarhom.

Ikkunsidrat;

14. **Artikolu 40 tal-Kodiċi Ċivili** jipprovdi li:

“Kull waħda mill-persuni miżżewġin flimkien tista' titlob il-firda minhabba eċċessi, moħqrija, theddid jew offiżi gravi tal-parti l-oħra kontra l-attur, jew kontra xi wieħed jew ieħor mit-tfal tiegħu, jew minhabba li l-ħajja flimkien ma tkunx għadha possibbli għax iż-żwieġ ikun tkisser irremedjabilment:

Iżda l-qorti tista' tiddikjara l-firda minħabba li l-ħajja flimkien ma tkunx għadha possibbli għax iż-żwieġ ikun tkisser irrimedjabbilment minkejja li, sew qabel jew wara l-bidu fis-seħħ ta' dan l-artikolu, l-ebda waħda mill-persuni miżżewġin flimkien ma tkun għamlet it-talba għal dik ir-raġuni."

Dwar sevizzi u inġurji gravi

15. Sabiex tiġi promossa b'suċċess l-azzjoni ta' separazzjoni personali m'hemmx ħtieġa li jiġu ppruvati l-eċċessi, is-sevizzi, il-minaċċi u l-inġurji gravi b'mod kumulattiv. Huwa suffiċjenti li tiġi ppruvata raġuni waħda minnhom sabiex jiġi stabbilit li l-ħajja matrimonjali tkun ġiet reża impossibbli da parti ta' xi waħda mill-partijiet jew tat-tnejn (ara **E T v. E T** deċiża mill-Prim'Awla fit-12 ta' Mejju, 1925). Fi kliem ieħor, sabiex ikun hemm raġuni tajba fil-liġi għal separazzjoni fuq il-baži ta' sevizzi, maltrattamenti u offiżi gravi, huwa meħtieġ li dawn tal-aħħar ikunu ripetuti u jieħdu xejra daqstant gravi b'tali mod li jdejqu, jumiljaw u juru disprezz lejn dak li jkun, u eventwalment jagħmlu insopportabbli u impossibbli l-koabitazzjoni u l-ħajja miżżewġa (ara **M M v. G M** deċiża mill-Qorti tal-Appell fil-25 ta' Mejju, 1942, **M R v. W R** deċiża mill-Qorti tal-Appell fid-29 ta' April, 2016 u **A M v. M M** deċiża mill-Qorti tal-Appell fis-7 ta' Diċembru, 2023).

16. Dwar x'jikkostitwixxi sevizzi fil-kuntest ta' separazzjoni personali nżamm illi l-liġi tqiegħed bħala motivi li jiġġustifikaw l-azzjoni ta' separazzjoni personali l-episodji saljenti tal-ħajja konjugali, u mhux

inċidenti minuri. Għalhekk anke f'każ ta' inċident iżolat, kolloxx jiddependi mill-gravità ta' dak l-inċident (ara **C A v. B A** deċiża mill-Prim'Awla fit-13 ta' Ġunju, 1967).

17. Ukoll, aġir vjolenti wieħed, fiżiku jew morali, ta' entità gravi jista' jiġi kkunsidrat bħala raġuni għat-tkissir taż-żwieġ għaliex jikkostitwixxi inġurja gravi. Jekk tali atti illegali jiġu eżerċitati ripetutament u fuq bażi abitwali, tali inġurja gravi tissarraf f'sevizzi fit-termini tal-Artikolu 40 tal-Kodiċi Ċivili (ara **J M C v. L C** deċiża mill-Qorti tal-Appell (Sede Superjuri) fil-15 ta' Diċembru, 2015; **F F v. A F** deċiża mill-Qorti tal-Appell (Sede Superjuri) fid-29 ta' April, 2016). Tgħajjir tal-konjuġi bejniethom mhux neċessarjament jikkostitwixxi inġurja gravi li għandha twassal għas-separazzjoni personali; imma meta l-kliem dirett minn waħda mill-partijiet fiż-żwieġ lejn il-parti l-oħra *“huwa tali li joffendi l-qalb u l-unur tal-bniedem, dawk il-kliem jammontaw għall-inġurja gravi”* li tiġġustifika t-talba għal separazzjoni personali. Kif ukoll, *“Huma sevizzi dawk l-atti abitwali li joffendu l-persuna u l-animu tal-konjuġi li lilu huwa dirett u li jaslu biex joħolqu eżarċerbazzjoni f'dak il-konjuġi hekk offiż u avversjoni profonda għall-konjuġi l-ieħor li jikkometti dawk l-atti”* (siltiet minn **G A v. P A** deċiża fl-10 ta' Diċembru, 1951 mill-Qorti tal-Appell (Sede Superjuri)).

18. Għandha ssir distinzjoni bejn “sevizzi” u “eċċessi”. “Eċċessi” huma atti ta’ vjolenza kommessi minn konjuġi fil-konfront tal-konjuġi l-ieħor jew l-oħra illi huma tant gravi li jistgħu jpoġġu fil-periklu s-saħħa jew addirittura l-ħajja ta’ dak li jkun. Tali vjolenza tista’ tkun mhux biss ta’ natura fiżika iżda wkoll ta’ natura psikoloġika. Vjolenza psikoloġika gravi, kostanti u fuq medda ta’ żmien tista’ wkoll twassal għad-dannu fis-saħħa ta’ min jissubixxi tali vjolenza psikoloġika u għalhekk tikkwalifika ukoll bħala “Eċċess” fit-termini tal-**Artikolu 40 tal-Kapitolu 16**. Min-naħa l-oħra, “moħqrija” jew kif aħjar isibuha fil-ġurisprudenza “sevizzi” huma atti gravi ta’ krudeltà illi għalkemm ma jpoġġux il-ħajja jew is-saħħa ta’ min jissubixxi tali azzjoni fil-periklu, jikkostitwixxi tortura fiżika jew psikoloġika. Tali azzjonijiet ta’ krudeltà jikkwalifikaw bħala “moħqrija” fit-termini tal-Artikolu 40.

19. L-oneru tal-prova f’kawża għal separazzjoni personali tistrieħ fuq min jallega l-ħtija fuq il-parti l-oħra. Japplika l-prinċipju ġenerali tad-dritt probatorju stabbilit fl-**Artikolu 562 tal-Kapitolu 12** li *“l-obbligu tal-prova ta’ fatt imiss dejjem lil min jallegah.”* Kif ġie dikjarat fis-sentenza tal-Qorti tal-Appell (Sede Inferjuri) fl-ismijiet **J Z v. J H**, mogħtija fis-27 ta’ Ġunju, 1953 *“ma hux dubitat li r-regola ġenerali hi l-“onus probandi” hu fuq min jafferma fatt u mhux fuq min jinnegah - “ei incumbit probatio qui dicit, non ei qui negat”.*”

20. Applikati l-liġi u l-ġurisprudenza *in materia* għall-appell li għandna quddiemna, din il-Qorti tgħid mill-ewwel li dan l-ewwel aggravju ma hux fondat. Qed tiegħu l-impressjoni li l-appellant ma qarax sew is-sentenza li minnha appella. L-Ewwel Qorti għamlet evalwazzjoni dettaljata tal-provi kollha li ressqu l-partijiet u wasslet għall-konklużjoni li temmen il-verżjoni tal-attriċi u mhux dik tal-konvenut, wara li tat ir-raġunijiet għaliex kienet qed temmen verżjoni u mhux oħra.

21. Hekk qalet *inter alia* l-Ewwel Qorti dwar il-ħtija għat-tkissir taż-żwieġ:

“Mill-analiżi tal-provi, il-Qorti tinnota li r-raġuni għat-tifrik taż-żwieġ kienet minħabba l-karattru kontrollanti u dominanti tal-konvenut Illi l-attriċi t.... tipprovdi diversi eżempji tal-esperjenzi mill-lenti tagħha ta’ dan l-aġir li skontha bdiet tinnota miż-żmien meta kienu qegħdin ilestu d-dar matrimonjali futura tagħhom, liema attitudni baqgħet għaddejja sa wara ż-żwieġ kif kien jirreaġixxi quddiem in-nies meta kien irrabbjat; kif kien jgħidilha biex tibqa’ kwieta waqt diskors quddiem in-nies; it-tbabis finanzjarju minn negozju ta’ ma’ ħut il-A u l-inkwiet magħhom.

L-eżempji li tagħti huma varji, u l-Qorti tħoss li l-verżjoni tal-attriċi hija verosmili tant li x-xhieda tagħha ġie kkorroborata permezz tax-xhieda mressqa minnha, u in kontro-eżami.

Il-Qorti hawn tagħmel referenza għax-xhieda li ressqet l-attriċi fosthom il-ħabiba tagħha N O u l-kollega L M. Dawn ix-xhieda jikkonfermaw l-aġir żorr, maledukat u saħansitra aggressiv tal-konvenut fil-konfront ta’ martu l-attriċi, tant li l-istess attriċi kienet tispiċċa imbarazzata quddiem in-nies.

Jirriżulta mhux ikkontestat li dan l-aġir ma kienx a one-off iżda n-norma. Il-familja O telgħu Għawdex mal-partijiet madwar tnax-il darba, u apparti l-verżjoni tas-sinjura O, l-Qorti għandha wkoll konferma ta’ dan it-tip ta’ aġir minn P O li f’dawn il-proċeduri kien ix-xhud tal-konvenut. Mix-xhieda tas-Sur O joħroġ il-karattru diffiċli u litiġjuż tal-konvenut. Il-Qorti tagħmel referenza għal dik il-parti tax-

xhieda tiegħu fejn ix-xhud semma l-inċident tal-Belt u wissieh biex
ma jaqlax inkwiet.

$$[\dots]$$

Il-Qorti hawn tagħmel referenza għall-affidavit tal-attriċi meta tgħid li kienet wasslet fi stadju meta kienet f'ha l-impresura ta' li kienet tigiġnien bl-aġir litigjuż u diffiċli tal-konvenut.

Il-Qorti tara li dak li tghid l-attriċi fuq l-aġir tal-konvenut, l-*outbursts* aggressivi li kien ikollu saħnsitra quddiem in-nies u f'postijiet pubbliċi, u l-fatt li kien isikkitha, u jumiljaha quddiem in-nies ġew ampiament ppruvati.

Il-Qorti temmen l-attriċi meta tgħid li l-konvenut kien kontrollanti u dominanti anki fl-aspett finanzjarju tagħhom u ma jżommhiex aġġornata fuq in-negozju. Minn naħa tiegħu huwa jsostni li n-nuqqas kien tal-attriċi li ma kenitx turi interess u ssaqs i u li jekk riedet setgħet rat il-karti li kollha kienu d-dar. Dan ir-raġunament ma jikkonvinċi xejn lill-Qorti, u dan iktar u iktar fil-kuntest tal-aġir tiegħu fin-negozju ta' ħutha u fil-kuntest tas-sitwazzjoni fit-totalita tagħha.

$$[\dots]$$

Tinnota ulterjorament li l-verżjoni tal-attriċi giet ikkorborata minn ħutha, u ċioe` li fil-bidu l-konvenut ma qalx il-verita lill-martu u dan tant li hi ħaditha kontra ħutha liema aġir ikkawża l-attriċi tħossha traduta mill-konvenut. Il-Qorti tirreferi għal dak li qalet l-attriċi fl-affidavit tagħha, li hemmhekk indunat li ż-żwieġ tagħha kien spiċċa u li riedet titlaq u li ma telqitx wara parir li ħadet minn qassis, fejn gabet lill-uliedha żgħar quddiem għajnejha. Il-Qorti tinnota wkoll li meta seħħ dan kollu, kienet it-tieni darba fiż-żwieġ li l-attriċi riedet tissepara.

[...]

Huwa fil-fehma tal-Qorti li dak li ntemm permezz tal-ftehim bonarju li sar bejn ħut l-attriċi u l-partijiet, huwa biss kull jedd u rimedju legali li ħut l-attriċi kellhom fil-konfront tal-konvenut u ma kkanċellax il-ħsara psikoloġika u emozzjonali kkawżat bl-aġir tal-konvenut.

$$[\dots]$$

Għaldaqstant jirriżultaw provi ċari, konkreti u inekwivoċi għal din il-Qorti sabiex tikkonkludi li l-konvenut ikkometta sevizzi u ingurji gravi fil-konfront ta' martu u huwa għaldaqstant responsabbli għat-tifrik taż-żwieġ.

Illi minn naħa tiegħu u permezz tar-risposta ġuramentata tiegħu l-konvenut jattribwixxi l-ħtija qħat-tifrik ta' dan iż-żwieġ fuq l-attriċi.

[...]

Il-Qorti tqis dan it-tip ta' allegazzjoni bħala waħda nfondata, ingurjuża u malizzjuża fil-konfront ta' martu.

Illi finalment u fir-rigward tal-allegat imġieba ħażina ta' martu għal darba oħra l-Qorti tara li għandha kelmtu biss, peress li ħadd mix-xhieda li ressaq ma xehdu fuq xi imġieba ħażina ta' martu.

[...]

Illi abbażi ta' dan kollu l-Qorti tikkonkludi li l-komportament u aġir ħażin tal-konvenut jammonta għal sevizzi u ingurji gravi fit-termini tal-Artikolu 40 tal-Kap 16 tal-Liġijiet ta' Malta u li huwa proprju l-konvenut li huwa unikament responsabbli għat-tifrik taż-żwieġ. Għaldaqstant il-Qorti sejra tilqa' l-ewwel talba tal-attriċi fl-intier tagħha.

22. L-appellant jista' ma jaqbilx mal-konklużjonijiet tal-Ewwel Qorti dwar il-ħtija għat-tkissir taż-żwieġ; imma ma jistax jilmenta li tali deċiżjoni mhix motivata jew mhix sorretta mill-provi li jinstabu in atti. Din il-Qorti ma ssib xejn għaliex għandha tiddiskossa l-apprezzament tal-provi li għamlet l-Ewwel Qorti fuq ċitat. L-Ewwel Qorti rriżultatla li fuq medda ta' snin twal il-konvenut ikkommetta vjolenza psikoloġika fuq l-attriċi li mill-assjem tal-provi ġustament ikkonkludiet li tali aġir jikkostitwixxi ingurji gravi u sevizzi fit-termini tal-Artikolu 40 tal-Kodiċi Ċivili.

23. Tqis għalhekk dan l-ewwel aggravju infondat u qed tiċċhdu.

It-tieni aggravju – id-dar matrimonjali u l-valur tax-xogħlijiet li wettaq il-konvenut

24. Permezz tat-tieni aggravju tiegħu l-appellant jattakka s-sentenza appellata fejn illikwidat is-somma ta' €52,850 bħala l-valur tax-xogħlijiet li wettaq il-konvenut sabiex inbniet u ġiet attrezzata dar fuq art proprjetà tal-attriċi li eventwalment intużat bħala d-dar matrimonjali tal-partijiet. Jilmenta li dak l-ammont jirrifletti l-valur fis-sena 1986 u "ma jirriflettix il-valur reali tal-lum". Jgħid li l-Ewwel Qorti injorat il-fatt li llum dak il-fond proprjetà parafernali tal-attriċi jiswa' €750,000. Jisħaq li l-Ewwel Qorti naqset ukoll milli takkorda imgħax legali fuq dik is-somma. Jgħid li huwa ingust li wara li għamel għomru u żmien u jistinka għall-familja, ser jieħu biss is-somma ta' €52,850. Jilmenta li l-Ewwel Qorti naqset milli tagħtih kumpens imqarr *arbitrio boni viri* talli huwa bena d-dar matrimonjali u għamel il-*finishings* qabel iż-żwieġ.

25. Jinsisti illi l-valur li messha tat l-Ewwel Qorti għax-xogħol li huwa għamel kellu jkun l-ekwivalenti llum il-ġurnata u mhux ta' meta sar.

26. Jgħid li huwa dejjem kien il-*breadwinner* u li meta lejn l-aħħar tar-relazzjoni tagħhom l-attriċi daħlet fid-dinja tax-xogħol hija kienet iżżomm il-paga kollha tagħha għaliha u xejn ma tuża minnha għall-bżonnijiet tal-familja. Jinsisti illi l-Ewwel Qorti messha illikwidat favur tiegħu somma *arbitrio boni viri* sabiex tirrifletti kemm stinka matul is-snin għall-familja.

27. Jilmenta wkoll li t-terminu ta' xahar li ordnat l-Ewwel Qorti sabiex jivvaka mid-dar matrimonjali huwa terminu qasir wisq għaliex f'dik id-dar għandu l-affarijiet tiegħu li akkumula matul ħamsa u tletin (35) sena li ilu jgħix fid-dar matrimonjali u issa bħala pensjonant ser jispiċċa mingħajr saqaf fuq rasu.

Ikkunsidrat;

28. Mhux kontestat li l-partijiet kienu daħlu jgħixu fil-fond matrimonjali, proprjetà parafernali tal-attriċi, daqs ħamsa u tletin sena ilu u li fiż-żmien qabel marru jirrisjedu fiha, anke qabel ma żżewġu, kien sar xogħol ta' kostruzzjoni u *finishes* mill-konvenut.

29. L-aggravju tal-appellant li skontu l-Ewwel Qorti messha awmentat l-ammont ta' €52,850 stabbilit mill-perit tekniku sabiex jistabbilixxi l-ekwivalenti illum ta' dak ix-xogħol, hija pretensjoni li l-konvenut qed iressaq għall-ewwel darba f'dan l-istadju tal-appell. Fin-nota ta' sottomissjonijiet finali tiegħu quddiem l-Ewwel Qorti¹ il-konvenut qal hekk: *".... la darba dawn ix-xogħolijiet saru qabel mal-kontendenti iżżewġu, l-esponenti għandu kreditu ta' €52,850 fil-konfront tal-attriċi Illi, in vista tal-premess il-konvenut qiegħed għalhekk jissuggerixxi, li flimkien mas-somma ta' €52,850, huwa jingħata dritt ta' abitazzjoni vita*

¹ Fol. 1555-6

durante fid-Dar Matrimonjali”. Quddiem l-Ewwel Qorti l-attur ma kkontestax l-ammont ta’ €52,850 filwaqt li l-Ewwel Qorti adottat dik il-likwidazzjoni. Dak li issa f’dan l-istadju qed jippretendi l-appellant ma hu xejn għajr *noviter deductus*. Appena huwa neċessarju jingħad illi mhux permess li fl-istadju tal-appell il-partijiet iressqu kwistjonijiet ġodda (ara **A B P Limited v. K G P pro et noe** - Appell Superjuri - 31 ta’ Mejju, 2023; **G a S Limited v. Perit Arkitett C Z et** - Appell Superjuri - 11 ta’ April, 2024; u **J S v. A S et** - Appell Superjuri - 21 ta’ Novembru, 2024; **C P G v. D P** - Appell Superjuri - 6 ta’ Mejju, 2025).

30. Dwar l-aggravju tal-appellant li l-Ewwel Qorti ma ordnatx l-imgħax legali fuq is-somma msemija ta’ €52,850, apparti li tali pretensjoni l-konvenut appellant qed iressaqha għall-ewwel darba f’dan l-istadju, m’għandhiex mis-sewwa għaliex kif inhu sew magħruf *in illiquidis non fit mora*. Meta l-obbligazzjoni hija ta’ natura ċivili l-imgħaxijiet jgħaddu biss minn meta ssir sejha għall-ħlas ta’ somma determinata b’att ġudizzjarju (**Artikolu 1141 (2), Kodiċi Ċivili**). L-imgħaxijiet jistgħu biss jiġu komputati jew akkordati *in linea* ta’ danni minħabba dewmien fl-esekuzzjoni ta’ obbligazzjoni meta l-oġġett ta’ l-obbligazzjoni jkun ħlas ta’ somma determinata. Kontra debitu incert jew mhux likwidu ma jistgħux jiddekorru imgħaxijiet. (Ara **V C M v. C M** - Appell Superjuri - 30 ta’ Ġunju, 2004).

31. Dwar l-aggravju li l-Ewwel Qorti naqset milli tordna lill-attriċi tagħtih somma, li skont il-konvenut kellha tiġi likwidata *arbitrio boni viri*, sabiex ikun jista' jixtri saqaf fuq rasu kif għandha hi, din il-Qorti ssib dan l-aggravju bla siewi. Il-konvenut jippretendi li għaliex ħareġ is-somma flus imsemmija sabiex inbniet u ġiet attrezzata d-dar matrimonjali, allura kellu jibbenefika mill-awment fil-valur tad-dar matrimonjali proprjetà parafernali tal-attriċi. Din il-Qorti, bħal l-Ewwel Qorti qabilha, ma taqbilx. Il-kontribuzzjoni tal-konvenut versu d-dar matrimonjali ma kinitx xi investiment tal-konvenut fil-proprjetà parafernali tal-attriċi imma spejjeż li l-konvenut ħareġ sabiex il-partijiet ikollhom post fejn jirrisjedu huma u uliedhom. Daqskemm il-konvenut m'għandux obbligu li jħallas lill-attriċi kumpens talli irrisjeda f'dik id-dar għal *circa* seba' u tletin sena; daqstant ieħor m'għandux jedd li jippretendi mingħandha kumpens bil-fatt li l-valur ta' dik il-proprjetà awmenta maż-żmien.

32. Jilmenta wkoll l-appellant li l-Ewwel Qorti ma ħaditx in konsiderazzjoni li huwa ħadem u stinka għall-familja billi għal żmien twil kellu żewġ attivitajiet lavorattivi u għal xi żmien anke tlieta. Jippretendi għalhekk li l-Ewwel Qorti kellha, *arbitrio boni viri*, takkorda somma bħala kumpens.

33. Din il-Qorti tgħid mill-ewwel li tali raġunament huwa bla ebda fundament legali. Filwaqt li l-mara kienet taħdem fid-dar u tiegħu ħsieb

il-familja, ir-raġel kien joħroġ jaħdem u jaqla' l-għixien għall-familja. Iż-żewġ partijiet ikkontribwew bil-ħidma tagħhom fl-interess tal-familja b'mod differenti. Il-konvenut seta' joħroġ jaħdem u fl-istess ħin ikollu familja bl-ulied proprju għaliex il-ħidma tal-attriċi kien proprju fid-dar matrimonjali.

34. Min minn fost il-koppja jaħdem barra mid-dar ma jakwistax jeddijiet aktar fuq il-komunjoni tal-akkwisti meta mqabbel ma' min mill-koppja jaħdem fid-dar matrimonjali, speċjalment fit-trobbija tal-ulied. Bħala regola ġenerali, ħadd mill-partijiet ma jista' jippretendi xi sehem akbar mill-assi tal-komunjoni minħabba l-fatt biss li l-assi ġew ġenerati primarjament bil-ħidma tiegħu jew tagħha (ara **C sive C P v. A P** deċiża mill-Qorti tal-Appell (Sede Superjuri) fid-9 ta' Lulju, 2020).

35. Dwar benefikati fid-dar matrimonjali li setgħu saru fiż-żwieġ, dawn ma ġewx ippruvati, u lanqas ma l-konvenut talab li l-Perit Tekniku jikkwantifika il-valur minnu pretiż dwar dawk ix-xogħlijiet. Fi kwalunke każ, ma jistax jiġi injorat il-fatt li kwalunkwe spejjeż li setgħu saru matul iż-żwieġ, il-konvenut gawdihom bħala parti mir-residenza tiegħu għal għexieren ta' snin. Ukoll, f'din l-istess dar trabbew ulied il-partijiet li l-konvenut, bħala missierhom, kellu l-obbligu inerenti fil-vesti ta' ġenitur li jqiegħed saqaf fuq ras uliedu (ara **D Z v. R Z L G** deċiża mill-Qorti tal-Appell (Sede Superjuri) fit-8 ta' April, 2025). Sewwa għalhekk irraġunat

L-Ewwel Qorti meta ħadet in konsiderazzjoni l-fatt li l-konvenut għex għal kważi erbgħin sena f'din id-dar.

36. Rilevanti ferm dak li rriteniet din il-Qorti fis-sentenza **D C v. M C** mogħtija fis-26 ta' Mejju, 2017:

“L-appellant jagħmel enfasi fuq il-fatt li l-proprjeta` kompiet tawmenta fil-valur mill-2005 (meta giet stmata circa 536,000 euros). Dan l-argument pero` mhuwiex legalment sostenibbli għaliex il-proprjeta` hija parafernali tal-appellata u l-appellant huwa intitolat għall-benefikati li għamel fiha u mhux għal xi sehem mill-proprjeta` in kwistjoni. Għalhekk huwa kellu jgħib prova ta' dawn il-benefikati skont l-Artikolu 562 tal-Kap. 12 għaliex – “*Onus probandi incumbit qui dicit non ei qui negat*” kif jgħid car u tond l-artikolu imsemmi u kif gie ripetut diversi drabi f'diversi sentenzi (**Dr H L v. J C**, Prim'Awla 31 ta' Mejju 1972 u **P P A v. P V**, Appell Inferjuri, 2 ta' Mejju 1995).²

Il-Qorti tal-Appell għaddiet imbagħad sabiex tagħmel referenza għal eżerċizzju diskrezzjonali tagħha tal-*arbitrio boni viri* u tgħid li:

“Il-Qorti jidhrilha li tenut kont ta' kollox l-ewwel Qorti ezercitat id-diskrezzjoni tagħha (*arbitrio boni viri*) ragonevolment. Hija tagħraf li hemm kazi fejn il-Qorti għandha poteri diskrezzjonali li tillikwida telf billi tadopera l-kriterju sussidjarju tal-valutazzjoni ekwitattiva – vide sentenza VolXXXV part III pagna 615 – fejn il-Qorti Maltin iggwidaw ruhhom fuq l-insenjament tal-Qorti Taljana ta' Kassazzjoni:

“vi hanno casi in cui, non potendosi avere mezzi istruttori, e` rimesso al magistrato il valutare ‘ex aequo et bono’ secondo i dettami della sua ragione e coscienza, l’ammontare del danno al risarcimento del quale taluno fu condannato;”

Fis-sentenza fl-ismijiet **M C et v. T C H C Limited** (Prim'Awla, 13 ta' Ottubru 2004). F'dik il-kawza l-Qorti fost affarijiet ohra qalet ukoll li:

“ma jistax ikun dubitat illi hu rikonoxxut lill-gudikant anke fis-sistema ta' ligi tagħna l-poter diskrezzjonali illi jilliwkida t-telf u l-qliegħ bl-adoperu tal-kriterju sussidjarju tal-valutazzjoni ekwitattiva... Indiskutibilmement il-gudikant ma jistax lanqas f'dawn il-kazi ma jipprexxindi mill-fatt illi l-parti istanti mhiex esonerata mid-dmir illi li tipprovdi dawk l-elementi probatorji u dak il-fattijiet li tkun taf bihom

² Sottolinear miżjud mill-Qorti.

ghall iskop a' determinazzjoni ta' telf. Minn naha tiegħu il-gudikant hu tenut jagħti piz debitu lill dawk l-elementi kollha tal-kaz konkret akkwisiti fil-process."

Fil-kaz in eżami, l-appellant semma' diversi azzjonijiet li ha biex isir il-bini tal-proprjeta` in kwistjoni. Fil-waqt li huwa minnu li ma tax wisq dettalji, dawn il-prestazzjonijiet ma gewx kontestati; fl-istess waqt pero` ma jistax jistenna li din il-Qorti zzid l-ammont akkordat lilu mill-ewwel Qorti minghajr ma indika precizament għaliex hija għandha tagħmel dan. Huwa irrilevanti ukoll il-fatt illi l-propjeta` zdieget fil-valur mill-2005 sallum. Huwa magħruf ukoll li mhux normali għal din il-Qorti li tbidel decizjoni li l-ewwel Qorti tkun hadet fid-diskrezzjoni tagħha. Kif qalet din il-Qorti tal-Appell diversi drabi bħal fil-kawza fl-ismijiet **P E v. J A** (10 ta' Jannar 1995) "il-Qorti tal-Appell tiddisturba biss id-diskrezzjoni ezercitata mill-Ewwel Qorti f'kazijiet eccezzjonali meta si tratta ta' valutazzjoni ta' fatti". Għalhekk l-appell principali huwa michud."

37. Finalment, il-pretensjoni tal-appellant li jibqa' jgħix f'parti mid-dar li kienet matrimonjali ma għandhiex mis-sewwa, anke għaliex kif hawn ikkonfermat, għat-tkissir taż-żwieġ kien jaħti unikament il-konvenut.

38. Tqis għalhekk dan it-tieni aggravju bla siewi u qed tiċċdu.

It-tielet aggravju – likwidazzjoni u diviżjoni tal-komunjoni tal-akkwisti

39. Permezz tat-tielet aggravju l-appellant jilmenta li fis-sentenza appellata huwa ġie assenjat kamra f'*basement level* stmata €10,000 li tinsab taħt rampa u tiffirma parti minn blokk ta' bini. Jgħid li din il-kamra tiffirma parti mill-kirja tal-uffiċju sovrastanti u li tista' tintuża mill-inkwilin. Jilmenta wkoll li l-uffiċju, li qabel kien ħanut, stmat li jiswa €65,000, ġie assenjat lill-attriċi. L-aggravju tiegħu huwa illi b'hekk spiċċa li ma jistax

jaċċessa b'mod liberu l-proprjetà li ġiet assenjata lilu. Jitlob minflok li l-kamra u l-ħanut/uffiċju jiġu amalgamati u assenjatli lill-istess parti u l-parti l-oħra tiġi kumpensata.

Ikkunsidrat;

40. Il-Perit Tekniku Dr Robert Musumeci iddeskriva l-fond bis-segwenti mod:

“3.1 Il-fond imsemmi si tratta ta' kamra li tinsab taht il-livell tat-triq, imsaqqfa b'rampa tal-konkos li tiehdok f'*basement* (minn issa 'il quddiem imsejjah 'il-fond');

3.2 Dan il-fond huwa prezentament aċċessibbli minn *hatch* mil-livell tar-rampa u imbagħad tinżel fil-kamra permezz ta' taraġ wieqaf tal-hadid;

[...]

3.5 L-uzu li wiehed jista' jagħmel ta' dan il-fond huwa limitat tenut kont l-access ristrett sabiex tasal għalih.”³

41. Fid-deskrizzjoni tal-ħanut f'-omissis-, Triq il-Knisja, Ħaż-Żebbuġ – li jinsab fuq il-kamra *basement level* imsemmija hawn fuq – il-perit ma jniżżilx li l-aċċess għal din il-kamra huwa mill-ħanut/uffiċju.

42. L-aggravju tal-appellant jinjora l-fatt illi huwa ma ġiex assenjat biss dik il-kamra imma wkoll l-arja tal-blokka ta' appartamenti f'Buġibba għall-

³ Paġna 618.

valur ta' €70,000 kif ukoll ħanut f'Haż-Żebbuġ b'valur ta' €65,000 u garaxx f'Hal Lija bil-valur ta' €50,000.

43. Din il-Qorti fliet id-diviżjoni li l-Ewwel Qorti għamlet tal-proprjetà komuni u ma ssibx raġuni valida għaliex għandha tiddisturbaha. Finnota ta' sottomissjonijiet finali tal-konvenut quddiem l-Ewwel Qorti kien huwa stess li fl-elenku tal-immobbli komuni jiddeskrivi din il-kamra bil-valur ta' €10,000 separatament mill-ħanut/uffiċju stmat €65,000. Dan l-aggravju issa f'dan l-istadju li l-Ewwel Qorti kellha tikkunsidra l-kamra fil-livell basement u l-ħanut/uffiċju bħala edificju wieħed għandu mill-fieragħ u l-vessatorju.

44. Tiċġad għalhekk dan it-tielet aggravju.

Deċiżjoni.

Għaldaqstant, għal dawn ir-raġunijiet, din il-Qorti,

1. Tiċġad l-appell tal-konvenut Z2, filwaqt li tikkonferma s-sentenza appellata.

2. Tordna li t-terminu ta' xahar ordnat mill-Ewwel Qorti sabiex il-konvenut jivvaka mill-fond 49, Triq N. Cottoner, Ħal Lija, jibda jiddekorri mil-lum.

3. L-ispejjeż ta' dan l-appell a karigu esklussivament tal-konvenut appellant.

Mark Chetcuti
Prim Imħallef

Robert G. Mangion
Imħallef

Grazio Mercieca
Imħallef

Deputat Reġistratur
da